

mødet som et dramatisk sammenstød mellem kongen og Gripenstedt, hvorefter kongen havde bøjet sig og akcepteret det synspunkt, at kun hvis mindst een af vestmagterne ville love Danmark støtte, kunne Sverige-Norge gå med i en alliance; men allerede Erik Møller har i sin store bog om »Skandinavisk Stræben og svensk Politik omkring 1860« vist, at Ulriksdalsafgørelsen ikke var så afgørende, som man har opfattet den. Parterne bøjede sig imod hinanden; ministrene anerkendte kongens ret til at afslutte en alliance, men betonedede at bevillinger krævede rigsdagens samtykke, og at norske tropper ikke kunne anvendes uden for Norge uden det norske Stortings samtykke. Kongen gik ind på, at man kunne spørge vestmagterne, og sagen blev ved Ulriksdalsmødet udsat; det blev ikke udtrykkeligt fastslået, at en vestmagt skulle give tilsagn om støtte til Danmark, før kongen kunne afslutte et forbund med Danmark.

Erik Møller har ikke opholdt sig ved detaljer m. h. t. kildegrundlaget. Dr. Gasslander har derimod foretaget en indgående analyse og særlig studeret brevvekslingen mellem den norske minister i Stockholm, Sibbern, og den norske statsminister Fr. Stang. Denne brevveksling har tidligere været benyttet af Kay Steenberg, men blev af denne brugt til et forsvar for den svenske udenrigsminister Manderstrøm; Gasslander viser, at dette forsvar ikke holder stik.

Resultatet af Ulriksdalskonferencen sammenfatter Gasslander således: Kongen blev bevæget til at indrømme en udsættelse af traktatens afslutning for at indhente vestmagternes mening. Statsrådets krav på støtte fra disse eller een af disse som en uomgængelig betingelse for at afslutte en traktat lykkedes det derimod ikke at få kongen til at godtage. Selvfølgelig måtte det imidlertid blive meget svært efter henvendelserne til London og Paris, at afslutte traktaten uden hensyn til de svar, man havde fået; især når man tænkte på det af statsrådet fremførte krav om, at folkerepræsentationen skulle høres. Gripenstedts væsentlige mål ved konferencen, udsættelse, havde han altså nået. Manderstrøms politik, ved en hurtigt afsluttet traktat at stille vestmagterne over for et fait accompli, var mislykkedes.

Gasslander har utvivlsomt ret i den konklusion, at Ulriksdalskonferencen betyder udsættelse, ikke definitiv afgørelse, i hvert tilfælde når man anlægger en formel betragtningsmåde; men reelt måtte man erkende, at afgørelsen var faldet, eftersom man næppe kunne vente at få et positivt svar fra nogen af vestmagterne. På det daværende tidspunkt kunne man ikke regne med muligheden af, at vestmagterne over for Sverige-Norge ville forpligte sig til at hjælpe Danmark. Så havde de lige så godt kunnet forpligte sig over for Danmark direkte, og det tænkte de ikke på. Manderstrøm har formentlig været klar over, at det at spørge, måtte være det samme som at få nej; derfor havde han været imod at rette henvendelse til Frankrig og England. Lige så meget som man må erkende, at der har været grund til at afdramatisere Ulriksdalskonferencen, lige så fuldt må man fastholde, at mødet betød en torpedering af det dansk-svensk-norske allianceudkast og således blev det afgørende vendepunkt i Karl XV's skandinaviske politik.

Troels Fink.

Troels G. Jørgensen: Strejflys over Enevældens Retsliv. 1949. (Arne Frost-Hansens forlag).

Den tidligere præsident for højesteret, dr. jur. Troels G. Jørgensen, har i bogform udsendt en række mindre afhandlinger, hvoraf halvdelen tidligere

har været tykt i forskellige tidsskrifter; de genoptrykte artikler har dog alle modtaget ændringer og tilføjelser, således at de her foreligger i den mest autentiske form.

Emnerne er hentet fra retslivet i det 18. og første halvdel af det 19. århundrede. De fleste er naturligt nok udelukkende af retshistorisk interesse, f. eks. artikler med titler som: »Planen om Landslovens revision i det 18. Aarhundrede«, »En Episode i Edsaflæggelsens Historie«, »Prøver paa Retsafgørelser med tilhørende Advokatur i det 18. Aarhundrede«, »Kriminallovskommissionen af 1800«.

Enkelte af artiklerne er af mere almen-historisk interesse, således »Sagen om Orla Lehmanns Tale paa Falster 1841«. Det var i denne berømte tale, Orla Lehmann havde forsøgt at overbevise sine tilhørere om, at den danske bondestand ikke skyldte den enevældige regering større taknemlighed for dens bondepolitik; reformerne i slutningen af det 18. århundrede var fremkaldt af tidsånden, mente han. Hvis bønderne ville sikre, hvad der var nået, og nå videre frem, burde de ønske en fri forfatning. Der blev anlagt sag mod Orla Lehmann. T. G. Jørgensen gennemgår sagens gang og konkluderer, at den var et eksempel på, hvorledes den enevældige regerings forsøg på at påvirke den offentlige mening var slået fejl. Retssagen blev en politisk sejr for Orla Lehmann. Men det er vist meget karakteristisk for forfatteren, at han som sin mening fremholder, at denne bekendte fare for den politiske retshåndhævelse kan »en fast Ledelse dog ikke alt for meget gaa af Vejen for, da Ordenens Tilhængere ellers ville føle sig svigtet og tabe Interessen for at yde deres Støtte til Ordenens Opretholdelse«. Der var i det foreliggende tilfælde næppe noget, der truede den offentlige orden. Talen var formentlig gået ret upåagtet hen, hvis ikke regeringen ved sin indgriben havde givet den en enestående publicity. Det forekommer derfor anmelderen, at forfatteren har rykket den ind i et perspektiv, hvor den næppe hører hjemme.

Troels Fink.

*Th. Thaulow: En dansk statsmand og diplomat fra holberg-tiden. 1949.
(P. Haase & Søn).*

Bag den ret fordringsfulde titel skjuler sig en biografi af geheimeråd Chr. Sehestedt (1660—1740), gesandt i Stockholm og Paris, udenrigsminister under den store nordiske krig. Det til grund liggende kildemateriale er en samling af Chr. S.'s private brevjournaler, kopibøger, breve og koncepter m. m., alt beroende i herregården Ravnholts arkiv. Forf.'s hensigt har været at udnytte det i disse arkivsager bevarede stof til et stykke tidshistorie med Chr. S. som den centrale skikkelse. Disse arkivaliers private karakter har muliggjort en skildring af Chr. S.'s liv i stort og småt, og vi får herigennem et indtryk af en ung adelsmands uddannelse og karriere under den ældre enevælde, af dagligliv i hovedstaden og på geheimerådens fynske godser samt af datidens diplomatliv. Bogen får herigennem ikke ringe kulturhistorisk interesse, men skæmmes ved den overvældende detailrigdom. Derimod skuffes man, hvis man venter en udtømmende behandling af Chr. S.'s virken som diplomat og udenrigsminister paa baggrund af tidens politiske historie. Til en sådan er forf.'s kildegrundlag for spinkelt. Skal Chr. S.'s biografi skrives på fuldt tilfredsstillende måde, må betydeligt mere kildemateriale inddrages i undersøgelsen, men spørgsmålet bliver så, om Chr. S. havde format til at kunne bære en sådan. Th. Thaulows bog giver grund til tvivl.

Thorkild Korsgaard.